

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Divi Thomae Aqvinatis Doctoris Angelici Opera Omnia

Summa diligentia ad exemplar Romanæ Impreßionis restituta
Complectens Primam Secundæ, & Secundam Secundæ Summæ
Theologiæ

Thomas <von Aquin, Heiliger>

Venetiis, 1593

Qvaestio LXXVI. De ignora[n]tia quæ est causa peccati ex parte rationis.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-72759](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-72759)

sed in quantum est actus quidam, habet aliquod bonum, saltem apparens pro fine, & ita ex parte actus potest esse causa & finalis, & effectiua alterius peccati, licet, non ex parte inordinationis. materiam autem habet peccatum non ex qua, sed circa quam, forma autem habet ex fine. Et ideo secundum quatuor genera causarum peccatum potest dici causa peccati, ut dictum est.*

AD SECUNDUM Dicendum, quod peccatum est imperfectum imperfectione morali ex parte inordinationis, sed ex parte actus potest habere perfectionem naturae, & secundum hoc potest esse causa peccati.

AD TERTIUM Dicendum, quod non omnis causa peccati est peccatum, unde non oportet quod procedatur in infinitum, sed potest perueniri ad aliquod peccatum, cuius causa non est aliud peccatum.

In corp. ar.

Super quest septuage sima, extra articulo primum.

QVAESTIO LXXVI.

De causis peccati in speciali, in quatuor articulis diuisa.

DEINDE considerandum est de causis peccati in speciali.

Et primo, de causis interioribus peccati. Secundo, de exterioribus. Tercio, de peccatis, quae sunt causa aliorum peccatorum.

Prima autem consideratio secundum praemissa erit tripartita: nam primo agetur de ignorantia, quae est causa peccati ex parte rationis.

Secundo, de infirmitate seu passione, quae est causa peccati ex parte appetitus sensitui.

Tercio, de malitia, quae est causa peccati ex parte uoluntatis.

CIRCA primum quaeruntur quatuor.

Primo, Vtrum ignorantia sit causa peccati.

Secundo, Vtrum ignorantia sit peccatum.

Tercio, Vtrum totaliter a peccato excuset.

Quarto, Vtrum diminuat peccatum.

ARTICVLVS PRIMVS.

Vtrum ignorantia possit esse causa peccati.

AD PRIMUM sic proceditur. Videtur, quod ignorantia non possit esse causa peccati, quia quod non est, nullius est causa: sed ignorantia est non ens, cum sit priuatio quaedam scientiae, ergo ignorantia non est causa peccati.

2 Praet. Causae peccati sunt accipiendae ex parte conuersionis, ut ex supradictis patet. sed ignorantia uidetur respicere auersionem, ergo non debet poni causa peccati.

3 Praet. Omne peccatum in uoluntate consistit, ut supra dictum est, sed uoluntas non fertur nisi in aliquod cognitum: quia bonum apprehensum est obiectum uoluntatis, ergo ignorantia non potest esse causa peccati.

SED CONTRA est, quod Augustinus dicit in libro de natura & gratia, quod quidam per ignorantiam peccant.

RESPON. Dicendum, quod secundum Philosophum in 8. Physic. causa mouens est duplex, una per se, & alia per accidens. Per se quidem est, quae propria uirtute mouet, sicut generans est causa mouens generatum, & leuia. Per accidens autem sicut remouens prohibens, uel sicut ipsa remotio prohibens, & hoc modo ignorantia potest esse causa actus peccati: est priuatio scientiae perficientis rationem, quae prohibet actum peccati, in quantum dirigit actus humanos.

Considerandum est autem, quod ratio secundum duplicem scientiam est humanorum actuum directiua scilicet secundum scientiam uniuersalem & particularem. Conferens enim de agendis, utitur quodam syllogismo, cuius conclusio est iudicium, seu electio, uel operatio; actiones autem in singularibus sunt. Unde conclusio syllogismi operatiui est singularis. Singularis autem propositio non concluditur ex uniuersali, nisi mediante aliqua propositioe singulari: sicut homo prohibetur ab actu parricidii per hoc, quod scit patrem non esse occidendum, & per hoc quod scit hunc esse patrem. Vtriusque ergo ignorantia potest causare parricidium acti, scilicet uniuersalis principii, quod est quaedam regula rationis, & singularis circumstantiae. Unde patet, quod non quilibet ignorantia peccantis est causa peccati, sed illa tantum quae tollit scientiam prohibentem actum peccati. Unde si uoluntas alicuius esset sic disposita, quod non prohiberetur ab actu parricidii, etiam si patrem agnosceret, ignorantia patris non est huic causa peccati, sed cum comitanter se habet ad peccatum: & ideo talis non peccat propter ignorantiam, sed peccat ignorans, secundum Philosophum in 3. Ethic.*

AD PRIMUM ergo dicendum, quod non ens potest esse alicuius causa per se: potest tamen esse causa per accidens, sicut remotio prohibens.

AD SECUNDUM dicendum, quod sicut scientia, quae tollit ignorantiam, respicit peccatum ex parte conuersionis, ita etiam ignorantia ex parte conuersionis est causa peccati, ut remouens prohibens.

AD TERTIUM dicendum, quod illud quod est quantum ad omnia ignotum, non potest ferri uoluntas: sed si aliquid est secundum aliquod notum, & secundum aliquid ignotum, potest uoluntas illud uelle, & hoc modo ignorantia est causa peccati, si scilicet aliquis scit hunc quem occidit, esse hominem, & nescit eum esse patrem: uel cum aliquis scit aliquem esse actum esse delectabilem, & nescit tamen eum esse peccatum.

luntate consistit, ut supra dictum est; sed uoluntas non fertur nisi in aliquod cognitum: quia bonum apprehensum est obiectum uoluntatis, ergo ignorantia non potest esse causa peccati.

SED CONTRA est, quod Augustinus dicit in libro de natura & gratia, quod quidam per ignorantiam peccant.

RESPON. Dicendum, quod secundum Philosophum in 8. Physic. causa mouens est duplex, una per se, & alia per accidens. Per se quidem est, quae propria uirtute mouet, sicut generans est causa mouens generatum, & leuia. Per accidens autem sicut remouens prohibens, uel sicut ipsa remotio prohibens, & hoc modo ignorantia potest esse causa actus peccati: est priuatio scientiae perficientis rationem, quae prohibet actum peccati, in quantum dirigit actus humanos.

Considerandum est autem, quod ratio secundum duplicem scientiam est humanorum actuum directiua scilicet secundum scientiam uniuersalem & particularem. Conferens enim de agendis, utitur quodam syllogismo, cuius conclusio est iudicium, seu electio, uel operatio; actiones autem in singularibus sunt. Unde conclusio syllogismi operatiui est singularis. Singularis autem propositio non concluditur ex uniuersali, nisi mediante aliqua propositioe singulari: sicut homo prohibetur ab actu parricidii per hoc, quod scit patrem non esse occidendum, & per hoc quod scit hunc esse patrem. Vtriusque ergo ignorantia potest causare parricidium acti, scilicet uniuersalis principii, quod est quaedam regula rationis, & singularis circumstantiae. Unde patet, quod non quilibet ignorantia peccantis est causa peccati, sed illa tantum quae tollit scientiam prohibentem actum peccati. Unde si uoluntas alicuius esset sic disposita, quod non prohiberetur ab actu parricidii, etiam si patrem agnosceret, ignorantia patris non est huic causa peccati, sed cum comitanter se habet ad peccatum: & ideo talis non peccat propter ignorantiam, sed peccat ignorans, secundum Philosophum in 3. Ethic.*

AD PRIMUM ergo dicendum, quod non ens potest esse alicuius causa per se: potest tamen esse causa per accidens, sicut remotio prohibens.

AD SECUNDUM dicendum, quod sicut scientia, quae tollit ignorantiam, respicit peccatum ex parte conuersionis, ita etiam ignorantia ex parte conuersionis est causa peccati, ut remouens prohibens.

AD TERTIUM dicendum, quod illud quod est quantum ad omnia ignotum, non potest ferri uoluntas: sed si aliquid est secundum aliquod notum, & secundum aliquid ignotum, potest uoluntas illud uelle, & hoc modo ignorantia est causa peccati, si scilicet aliquis scit hunc quem occidit, esse hominem, & nescit eum esse patrem: uel cum aliquis scit aliquem esse actum esse delectabilem, & nescit tamen eum esse peccatum.

AD PRIMUM ergo dicendum, quod non ens potest esse alicuius causa per se: potest tamen esse causa per accidens, sicut remotio prohibens.

AD SECUNDUM dicendum, quod sicut scientia, quae tollit ignorantiam, respicit peccatum ex parte conuersionis, ita etiam ignorantia ex parte conuersionis est causa peccati, ut remouens prohibens.

AD TERTIUM dicendum, quod illud quod est quantum ad omnia ignotum, non potest ferri uoluntas: sed si aliquid est secundum aliquod notum, & secundum aliquid ignotum, potest uoluntas illud uelle, & hoc modo ignorantia est causa peccati, si scilicet aliquis scit hunc quem occidit, esse hominem, & nescit eum esse patrem: uel cum aliquis scit aliquem esse actum esse delectabilem, & nescit tamen eum esse peccatum.

AD SECUNDUM dicendum, quod sicut scientia, quae tollit ignorantiam, respicit peccatum ex parte conuersionis, ita etiam ignorantia ex parte conuersionis est causa peccati, ut remouens prohibens.

AD TERTIUM dicendum, quod illud quod est quantum ad omnia ignotum, non potest ferri uoluntas: sed si aliquid est secundum aliquod notum, & secundum aliquid ignotum, potest uoluntas illud uelle, & hoc modo ignorantia est causa peccati, si scilicet aliquis scit hunc quem occidit, esse hominem, & nescit eum esse patrem: uel cum aliquis scit aliquem esse actum esse delectabilem, & nescit tamen eum esse peccatum.

AD PRIMUM ergo dicendum, quod non ens potest esse alicuius causa per se: potest tamen esse causa per accidens, sicut remotio prohibens.

AD SECUNDUM dicendum, quod sicut scientia, quae tollit ignorantiam, respicit peccatum ex parte conuersionis, ita etiam ignorantia ex parte conuersionis est causa peccati, ut remouens prohibens.

AD TERTIUM dicendum, quod illud quod est quantum ad omnia ignotum, non potest ferri uoluntas: sed si aliquid est secundum aliquod notum, & secundum aliquid ignotum, potest uoluntas illud uelle, & hoc modo ignorantia est causa peccati, si scilicet aliquis scit hunc quem occidit, esse hominem, & nescit eum esse patrem: uel cum aliquis scit aliquem esse actum esse delectabilem, & nescit tamen eum esse peccatum.

AD PRIMUM ergo dicendum, quod non ens potest esse alicuius causa per se: potest tamen esse causa per accidens, sicut remotio prohibens.

AD SECUNDUM dicendum, quod sicut scientia, quae tollit ignorantiam, respicit peccatum ex parte conuersionis, ita etiam ignorantia ex parte conuersionis est causa peccati, ut remouens prohibens.

AD TERTIUM dicendum, quod illud quod est quantum ad omnia ignotum, non potest ferri uoluntas: sed si aliquid est secundum aliquod notum, & secundum aliquid ignotum, potest uoluntas illud uelle, & hoc modo ignorantia est causa peccati, si scilicet aliquis scit hunc quem occidit, esse hominem, & nescit eum esse patrem: uel cum aliquis scit aliquem esse actum esse delectabilem, & nescit tamen eum esse peccatum.

AD PRIMUM ergo dicendum, quod non ens potest esse alicuius causa per se: potest tamen esse causa per accidens, sicut remotio prohibens.

AD SECUNDUM dicendum, quod sicut scientia, quae tollit ignorantiam, respicit peccatum ex parte conuersionis, ita etiam ignorantia ex parte conuersionis est causa peccati, ut remouens prohibens.

AD TERTIUM dicendum, quod illud quod est quantum ad omnia ignotum, non potest ferri uoluntas: sed si aliquid est secundum aliquod notum, & secundum aliquid ignotum, potest uoluntas illud uelle, & hoc modo ignorantia est causa peccati, si scilicet aliquis scit hunc quem occidit, esse hominem, & nescit eum esse patrem: uel cum aliquis scit aliquem esse actum esse delectabilem, & nescit tamen eum esse peccatum.

AD PRIMUM ergo dicendum, quod non ens potest esse alicuius causa per se: potest tamen esse causa per accidens, sicut remotio prohibens.

AD SECUNDUM dicendum, quod sicut scientia, quae tollit ignorantiam, respicit peccatum ex parte conuersionis, ita etiam ignorantia ex parte conuersionis est causa peccati, ut remouens prohibens.

AD TERTIUM dicendum, quod illud quod est quantum ad omnia ignotum, non potest ferri uoluntas: sed si aliquid est secundum aliquod notum, & secundum aliquid ignotum, potest uoluntas illud uelle, & hoc modo ignorantia est causa peccati, si scilicet aliquis scit hunc quem occidit, esse hominem, & nescit eum esse patrem: uel cum aliquis scit aliquem esse actum esse delectabilem, & nescit tamen eum esse peccatum.

In far. 3. cor. & s. di. 49. ar. 1. co. & ad 3. & mai. q. 3. ar. 6. p. co. & q. 7. co. fm. & ad sextum.

q. 75. art. 1.

Secundus articulus in Secunda secunda, ubi de negligentia.

Super quaestione articulum secundum.

med. & eccles. p. ad fi.

D. 419.

se, sicut alia peccata: aut intendit, quod negligentia causas ignorantiam, sic peccatum. Si primum, ad quid in responsione ad tertium, & claris in responsione ad quartum, resoluit se ad negligentiam expresso dicendo: Non remanet negligentia, secundum quam ignorantia est peccatum? Si secundum, extra propositum est, quia questio de negligentia inferius in Secunda secunda tractanda est, & non est formalis questio: quia effectus, seu materia peccati negligentia quereretur, dum ignorantia discutitur.

¶ Ad hoc dicitur, quod quia omne secundum se vitium morale, opponitur secundum se alicui virtuti; morali, & ignorantia non opponitur alicui virtuti morali, sed scientie; ideo ignorantia non est secundum se peccatum propter quod non tractatur de ea in Secunda secunda, sed tractatur hic de ea inter generales causas peccati. Et quia secundum se non est peccatum, oportet secundum illud esse peccatum, secundum quod ingreditur mali moralis ordinem, quod ex eius opposito, scientia scilicet seu cognitione, patere potest. Constat autem, quod cognitio materia est illius moralis virtutis, que vocatur studiositas, & contrariorum virtutum scilicet defectum, quorum primum vocatur curiositas, alterum vero inordinatum videtur, & communi nomine vocatur negligentia.

Ignorantia igitur, que est omnis scientie, ex parte vitii deficientis se tenet, ac per hoc peccati rationem tantum habet, in quantum sub illa negligentia cadit: & hoc intendit hic author. Nec propterea est questio ista non formalis, aut extra propositum, sed formalissima de ignorantia: si est peccatum in proprio tractatu necessaria, ut causam peccati, pec-

teriore, neque exteriorem. ergo A
 ignorantia non est peccatum.
 ¶ 2 Præ. Peccatum directius opponitur gratiæ, quam scientiæ; sed priuatio gratiæ non est peccatum, sed magis pena quædam consequens peccatum. ergo ignorantia, quæ est priuatio scientiæ, non est peccatum.
 ¶ 3 Præ. Si ignorantia est peccatum, hoc non est nisi in quantum est uoluntaria: sed si ignorantia sit peccatum in quantum est uoluntaria, uidetur peccatum in ipso actu uoluntatis consistere magis quam in ignorantia. ergo in ignorantia non erit peccatum, sed magis aliquid consequens ad peccatum.
 ¶ 4 Præ. Omne peccatum per penitentiam tollitur, nec aliquid peccatum transiens reatu, remanet actu, nisi solum originale; ignorantia autem non tollitur per penitentiam, sed adhuc remanet actu, omni reatu per penitentiam remoto. ergo ignorantia non est peccatum, nisi forte sit originale.
 ¶ 5 Præ. Si ipsa ignorantia sit peccatum, quando remaneret ignorantia in homine, tandiu actu peccaret: sed continue manet ignorantia in ignorante. ergo ignorans continue peccaret. quod patet esse falsum: quia sic ignorantia esset grauissimum. non ergo ignorantia est peccatum.
 SED CONTRA. Nihil meretur penam nisi peccatum: sed ignorantia meretur penam, secundum illud 1. ad Corin. 14. Si quis ignorat, ignorabitur. ergo ignorantia est peccatum.
 RESPON. Dicendum, quod ignorantia in hoc a nescientia differt, quod nescientia dicit simplicem scientie negationem. unde cuiusque deest aliquarum rerum scientia, potest dici nescire illas; secundum quem modum Dionysius in angelis nescientiam ponit septimo capitulo cæl. Hierarch. * Ignorantia uero importat scientiæ priuationem, dum scilicet alicui deest scientia eorū, que aptus natus est scire. Horum autem quedam aliqui scire tenentur, illa scilicet, sine quorum scientia non potest debitum actum recte exercere. Unde omnes tenentur scire communiter ea que sunt fidei, & uniuersalia iuris præcepta: singuli autem ea que ad eorum statum, uel officium spectant. Quedam uero sunt, que et si aliquis natus est scire, non tamen ea scire tenentur: sicut theorematia geometriæ, & contingentia particularia, nisi in casu. Mani-

festum est autem, quod quicumque negligit habere, uel facere id quod tenetur habere, uel facere, peccat peccato omissionis. Vñ propter negligentiam, ignorantia eorum quæ aliquis scire tenetur, est peccatum, non autem impuratur homini ad negligentiam, si nesciat ea que scire non potest. unde horum ignorantia inuincibilis dicitur, quia studio superari non potest, & propter hoc talis ignorantia, cum non sit uoluntaria, eo quod non est in potestate nostra eam repellere, non est peccatum. Ex quo patet, quod nulla ignorantia inuincibilis est peccatum: ignorantia autem inuincibilis est peccatum, si sit eorum quæ aliquis scire tenetur, non autem si sit eorum quæ quis scire non tenetur.
 AD PRIMVM ergo dicendum, quod sicut supra dictum est, * in hoc quod dicitur dictum, uel factum, uel concupitum, sunt intelligentiæ etiam negationes oppositæ, secundum quod ommissio habet rationem peccati: & ira negligentia, secundum quam ignorantia est peccatum, continetur sub prædicta definitione peccati, in quantum pretermittitur aliquid, quod debuit dici, uel fieri, uel concupisci ad scientiam debitam acquirendam.
 AD SECUNDVM Dicendum, quod priuatio gratiæ et si secundum se non sit peccatum, tamen ratione negligentie preparandi se ad gratiam, potest habere rationem peccati, sicut & ignorantia: & tamen quantum ad hoc est dissimile, quia homo potest aliquam scientiam acquirere per suos actus: gratia uero non acquiritur ex nostris actibus, sed ex Dei munere.
 AD III. Dicendum, quod sicut in peccato transgressionis peccatum non consistit in solo actu uoluntatis, sed etiam in actu uolito, qui est imperatus a uoluntate, ita in peccato omissionis non solum actus uoluntatis est peccatum, sed etiam ipsa ommissio, in quantum est aliquid uoluntaria, & hoc modo ipsa negligentia sciendi, uel etiam ipsa inconsideratio est peccatum.
 AD QUARTVM Dicendum, quod licet transeunte reatu per penitentiam, remaneat ignorantia secundum quod est priuatio scientie, non tamen remanet negligentia secundum quam ignorantia peccatum dicitur.
 AD QUINTVM Dicendum, quod sicut in aliis peccatis omissionis solo illo tempore homo actu peccat, pro quo præceptum affirmatiuum obligat, ita est etiam de peccato ignorantie. Non enim continuo ignorans actu peccat, sed solum quando est tempus acquirendi scientiam, quam habere tenetur.

catum quoque, esse agnoscat, & non excusare sequentia: sed quia non est secundum se peccatum, oportuit respondendo dicere, secundum quod est peccatum, & dictum est secundum negligentiam. Et scito, quod negligentia est nomen equiuocum, uel quasi equiuocum ad peccatum oppositum prudentie, & ad peccatum oppositum studiositati, & illa est in intellectu, ista in uoluntate: illa defectu sollicitudinis precipiendi in qualibet materia ex remissa uoluntate oppositi boni procedentem significat, ista uoluntate intentam respectu commisionis contrarie, & remissa respectu omissionis studiositatis, sicut cetera uicia moralia defectiua: unde ad istam spectat ignorantia affectata, & ignorantia negligens, illa per commissionem hæc per omissionem, sicut ad pusillanimitatem spectat & affectata paruitas, & ommissa magnitudo. Eiusdem namque rationis est commissio contrarij, & ommissio uirtutis. unde negligentie opposita sollicitudini est effectus negligentie oppositæ studiositati pro quanto est uoluntas remissa circa studiositatem, & propter hanc propinquitatem, & communicationem in nominibus, non euaui author discernere de qua negligentia loqueret, ueritatem præsertim temp saluum uidens, quia una infert aliam, ut patet.

9. 71. ar. 6. ad 1.

D. 610.

¶ Super

Super quest. septuagesima sexta. articulum tertium.

In ar. 5. dubium occurrit circa prima uerba corporis, scilicet. Ignorantia de se habet quod actum quem causat, faciat inuoluntarium. Primo, quia uoluntarium est ens posituum contrarii, scilicet uoluntario ignorantia autem est negatio. nullum autem non ens de se habet quod faciat ens. Secundo, quia si ignorantia, causans per accidens causat per se inuoluntarium illius actus, sequitur, quod ignorantia semper excuset a toto suo per se effectu scilicet inuoluntario, quauis non excuset ab effectu per accidens: & sic falsum esset per se loquendo, quod ignorantia quandoque excusat a toto, sed non a toto.

Sup. q. 74. ar. 1. id 2. & ar. 5. eo & ad 1. & di. 22. q. 2. ar. 2. & 4. di. 9. ar. 3. q. 2. & ma. q. 3. a. 8. & quo lib. 9. ar. 15. cor. & Pfal. 24. & Ro. 1. le. 7. princ. 1. ar. retr. ca. c. 9. o. 1. q. 6. ar. 8.

It. 3. de li. ar. c. 18. co. 1.

ARTICVLVS III.

Utrum ignorantia excusat ex toto a peccato.

AD TERTIUM sic proceditur. Videtur, quod ignorantia ex toto excuset a peccato. Quia Augustinus dicit, Omne peccatum uoluntarium est, sed ignorantia: causat in uoluntarium: ut supra habitum est. Ergo ignorantia totaliter excusat peccatum.

¶ 2. Præter id quod aliquis facit præ intentionem, per accidens agit: sed intentio non potest esse de eo quod est ignotum. ergo id quod per ignorantiam homo agit, per accidens se habet in actibus humanis: sed quod est per accidens, non dat speciem. nihil ergo quod est per ignorantiam factum, debet iudicari peccatum, uel uirtuosum in humanis actibus.

¶ 3. Præter. Homo est subiectum uirtutis & peccati, in quantum est particeps rationis: sed ignorantia excludit scientiam, per quam ratio perficitur. ergo ignorantia totaliter excusat a peccato.

SED CONTRA est, quod Augustinus dicit in lib. de libe. arb. quod quædam per ignorantiam facta, recte im-

probantur: sed solum illa recte improbantur, que sunt peccata. ergo quedam per ignorantiam facta sunt peccata. non ergo ignorantia omnino excusat a peccato.

RESPON. Dicendum, quod ignorantia de se habet quod faciat actum quem causat, inuoluntarium esse. Iam autem dictum est, quod ignorantia dicitur causare actum, quem scientia apposita prehibeat: & ita talis actus si scientia adesset, esset contrarius uoluntati, quod importat nomen inuoluntari: si uero scientia, quæ per ignorantiam priuatur, non prohiberet actum propter inclinationem uoluntatis in ipsum, ignorantia huius scientiæ non facit hominem inuoluntarium, sed non uolentem, ut dicitur in tertio Ethic. & talis ignorantia, quæ non est causa actus peccati, ut dictum est, quia non causat inuoluntarium, non excusat a peccato. Et eadem

ratio est de quacunque ignorantia non causante, sed conseqente, uel concomitante actum peccati: sed ignorantia, quæ est causa actus, quia causat inuoluntarium, de se habet quod excuset a peccato: eo quod uoluntarium est de ratione peccati. Sed quod aliquando non

rius, sed per non uoluntarium, sicut album per nigrum dicitur, & non album. Ex hoc ergo quod non causat inuoluntarium, inferre non excusationem a peccato, est inopinatius sequens.

AD hoc dicitur, quod ignorantia concomitans habet ditionem. Prima est, quod facit nescientem non uolentem, et factam uoluntarie id ignori. Secunda est, quod permittit actum qui fit, esse totaliter uoluntarium: & ex hac conditione sequitur quod quicquid imparetur agenti sine illa ignorantia, inueniatur agenti cum illa, ac per hoc nec excuset, nec accuset. Ex uero conditione habet, quod non det, seu apponat peccatum peccati circumstantiam ex ignoto. & si hoc uocatur excusatio, distingui potest, quod excusare a peccato contingit dupliciter: excusando a per se pertinentibus ad actum, & hoc modo ignorantia non excusat: quia ut dictum est, relinquit ipsum in esse inuoluntario, & non facit ipsum inuoluntarium esse, ut non dicitur. Alio modo excusando ab omnino per accidens concomitantibus, & ab his excusat, quia non merentur, nec demerentur actibus, sed actibus: & actus pensantur secundum per se pertinentia, & non secundum omnino per accidens, quæ sub concomitantibus cadunt. Et quoniam omnis scientia, & ars est de his, quæ sunt per se, ideo auctor negat ignorantiam talem excusare, & ratio fuit optima relata ad actum peccati, in ordine ad quem tractatur de ignorantia licet nanque uoluntarium tollatur per tractatorum & contrarium: quia tamen negatio concomitantium nihil ponit, & actus aliquid ponit, impossibile est, quod uoluntarium tollatur per actum, qui tollatur per inuoluntarium: & album per nullum posituum tollitur, nisi per nigrum. Item Augustinus litera, quod quia ignorantia concomitans non causat inuoluntarium actum, ideo non excusat a per se spectantibus ad actum, quod est clarum: cum quo tamen fiat, quod excusetur inuoluntario per accidens, quia nullus fit ex illa ignorantia in eo actus, uel illa, ut patet in exemplo dato, & in eo qui proprio actus actus coniungali, alienam se supponentem cognoscit, ignorantia concomitante.

In eodem 3. art. circa primum modum, quo ignorantia non

In eodem articulo, subum...

fat totaliter a peccato, scilicet ex parte rei ignoratae, quae est ignorantia facti vel faciendi, dubium occurrit, an excusetur taliter peccans totaliter ab illa mala circumstantia ignorata. Et est ratio dubii, quia talis dicitur operari rei illicitae, ex quo in scientia eius, ut in littera dicitur, remanet quod ille actus quem facit, est malus, uti gra-
 totaliter excusetur a peccato, potest contingere ex duobus. Vno modo ex parte rei ipsius ignoratae; inquantum enim ignorantia excusat a peccato, inquantum ignoratur ali- quid esse peccatum. Potest autem contingere, quod aliquis ignoret quidem aliquam circumstantiam peccati, quam si sciret, retraheretur a peccando, siue illa circumstan- tia faciat ad rationem peccati, siue non; & tamen adhuc remanet eius scientia per aliquid, per quod cognoscit illud esse actum peccati, puta, si aliquis percutiens aliquem, sciat quidem ipsum esse hominē, quod sufficit ad rationem peccati, non tamen scit eum esse patrem, quod est circumstantia constituens novam speciem peccati; uel forte nescit, quod ille se defendens reper- cutiat eum: quod si sciret, non per- cuteret, quod non pertinet ad rationem peccati, unde licet talis propter ignorantiam peccet, non tamen totaliter excusatur a peccato, quia adhuc remanet ei cog- nitio peccati. Alio modo potest hoc contingere ex parte ipsius ignorantiae, quia, scilicet ipsa igno- rantia est uoluntaria, uel directe, sicut cum aliquis studiose uult nescire aliqua, ut liberius peccet; uel indirecte, sicut cum aliquis propter laborem, uel propter alias occupationes negligit addiscere id, per quod a

fat totaliter a peccato, scilicet ex parte rei ignoratae, quae est ignorantia facti vel faciendi, dubium occurrit, an excusetur taliter peccans totaliter ab illa mala circumstantia ignorata. Et est ratio dubii, quia talis dicitur operari rei illicitae, ex quo in scientia eius, ut in littera dicitur, remanet quod ille actus quem facit, est malus, uti gra-
 totaliter excusetur a peccato, potest contingere ex duobus. Vno modo ex parte rei ipsius ignoratae; inquantum enim ignorantia excusat a peccato, inquantum ignoratur ali- quid esse peccatum. Potest autem contingere, quod aliquis ignoret quidem aliquam circumstantiam peccati, quam si sciret, retraheretur a peccando, siue illa circumstan- tia faciat ad rationem peccati, siue non; & tamen adhuc remanet eius scientia per aliquid, per quod cognoscit illud esse actum peccati, puta, si aliquis percutiens aliquem, sciat quidem ipsum esse hominē, quod sufficit ad rationem peccati, non tamen scit eum esse patrem, quod est circumstantia constituens novam speciem peccati; uel forte nescit, quod ille se defendens reper- cutiat eum: quod si sciret, non per- cuteret, quod non pertinet ad rationem peccati, unde licet talis propter ignorantiam peccet, non tamen totaliter excusatur a peccato, quia adhuc remanet ei cog- nitio peccati. Alio modo potest hoc contingere ex parte ipsius ignorantiae, quia, scilicet ipsa igno- rantia est uoluntaria, uel directe, sicut cum aliquis studiose uult nescire aliqua, ut liberius peccet; uel indirecte, sicut cum aliquis propter laborem, uel propter alias occupationes negligit addiscere id, per quod a

culatus esset a fornicatione. Iudas igitur non peccauit peccato in- cessus, sed fornicationis. Et si iudisset lata sententia contra incestum committentes, non incurrisset illam, quia excommunicatio praesuppo- nit illam culpam. Secus autem forte esset de irregularitate, si fuisset annexa, quia sequitur factum, & non requirit culpam. Et hoc ratio- nem probatur, quia peccatum adeo est uoluntarium, secundum Aug. quod si uoluntarium non est, peccatum non est. Quantum er- go actus ille peccati non totaliter excusatur, habet de uoluntario, ac per hoc scito, quoniam uoluntarium oportet esse cognitum, tan- tum habet de peccato, sed quantum ad hoc non est proprius effectus ignorantiae, sed scientiae potius. Quantum uero habet de inuolunta- rio, tantum habet error non peccati: hoc autem est, quod proprie ex ignorantia fit. Nec oppositum intelligo in littera, quoniam de toto actu dictum accipio, & non de illa conditione, quae est effectus inculpabilis ignorantiae, cum dicitur, quod ignorantia ex parte rei ignoratae non excusat totaliter a peccato, & quod percutiens homi- nem, quem nescit esse patrem, non totaliter excusatur a peccato, quia adhuc remanet ei cognitio peccati.

¶ In eodem articulo dubium occurrit circa secundum modum, scilicet ex parte ignorantiae eius quod tenetur scire: quia insufficienter duo tantum modi numerantur, scilicet, affectata ut liberius peccet, & per negligentiam. Paulus namque Apostolus de seipso dicit, quod ignoranter peccauit, i. ad Timo. i. & tamen neutro istorum modo- rum ignorauit, cum ipse dicat, quod paternarum traditionum emu- lator existeret: hoc fecerit, ad Gal. i.
 ¶ Ad primum horum dicitur, quod omnis ignorantia non excu- satus a peccato, sed dicitur ad hos duos modos, scilicet directe, uel in- directe, quorum autor meminit, sed non numerat omnes eorum speciales modos, sed duos extremos, ut ex his medios percipiamus. Summum enim locum uidetur obtinere si studiose uoluit, ut libe- re peccare liceat in finem uero, quando aliquis occupatus in aliis: praecipue bonis negligit scire, id est, amittit sollicitudinem scien- di: inter has autem mediat ignorantia Pauli, quae fuit directe uo-

lita, pro quanto noluit cognitionem fidei Christi. Ignorantia na- que eius fuit ignorantia opposita cognitioni fidei Christi, cum uoluntarie noluit non ad libertatem peccandi, sed ad obsequium Dei Arbitratur enim iniuriam Deo facere, fidem talem susci- piendo, unde ibidem ipse dicit. Ignorans feci in incredulitate.

¶ In eodem 3. art. in respon- sione ad secun- dum, dubium occur- rit, quia author in il- la responsione destrue- re uidetur doctrinā superius datā de spe- cificatione peccato- rum. Superius nan- que dictum est, quod ratio inuoluntarii non sufficit ad speci- em elandam, sed o- portet esse inretum; modo uero dicit, quod in ignorante quantum re- manet de uoluntario, tū remanet de inten- tione peccati, & pro- pterea non erit pec- catum p. accidens. Et loquatur author directe ad propositū de specificatione, pa- ter ex ipso argumen- to, cui per haec sola uerba satisfieri uult.
 ¶ Ad hoc dicitur, quod uerba littere posunt suscipi in duplici sen- su. Primus est, quod quicquid est uolun- tarium, est obiectū intentionis: & hic sensus est fallus, ut patet ex rationibus uoluntarii & inten- tionis. Intentio nan- que est finis, uolunta- rium autem est effe- ctus a uoluntate, non oportet autem, quod quicquid est a uolun- tate, sit finis eius: pro- pter quod superius dictum est, & bene, quod non omne uolun- tarium specificat &c. Secundus est, quod quicquid est uoluntarium, cadit sub aliqua intentione. Et hoc supponitur in littera, & constat esse uerissimum: oportet namque omnia uoluntate emanans, ad finem aliquem fieri, cum finis sit obiectum uoluntatis, sed hoc non satisficit littera, quia expresse dicitur, quod quantum remanet de uoluntario, tantum de inten- tione peccati, & ideo non est per accidens. refert ergo littera ad idem, ad peccatum uoluntarium & intentum. Ad hoc dicitur, li- tera non dicit, quod quantum & tantum, sed in quantum & in- tantum. Inter quae est tanta differentia, quod prima uerba impor- tant primum sensum, secunda sunt cum secundo. Quod autem referantur ad idem, scilicet peccatum, uerissimum est, quia si in ignorā- te remanet uoluntarium peccati, oportet uoluntarie inesse con- uersionem ad aliquod dissonans legi aeternae, quod est habere intentionem peccati. Sed ex eo quod in tali materia, scilicet, pec- cati, quod sonat specificatum ab inuenio, sequitur, si est uolunta- rium, est intentum, non sequitur simpliciter, est uoluntarium: er- go intentum sunt enim multa in uno & eodem peccato uolun- taria mala, unum tamen intentum, unde est species, ut patet in procurado adulterii consensum. Est enim ibi in primis uerbo a lege Dei, Seratione, & statuo spiritualis mortis, & nocumenta peccatorum inferni, & appetitio delectabilis alieni. Et quamuis omnia sint uoluntaria, ab ultimo tantum, quod est per se inten- tum, actus specificantur, ita quod reliqua sub hac intentione concluduntur.

¶ In articulo 4. in calce corporis articuli, dubium difficile occurrit de specie peccati, quod fit ex ignorantia, an scilicet sit eiusde- speciei, in qua esset si fieret scienter. Et ratio dubii, quia species peccati sumitur ex per se obiecto intento a peccante, ut in que- stio. 7. superius patet, sed ex ignorantia peccans non tendit per

peccato retraheretur. Talis n. ne- gligentia facit ignorantiam ipsam esse uoluntaria & peccatum, dū modo sit eorum quae quis scire te- netur, & pōt. & ideo talis ignorā- tia non totaliter excusat a pecca- to. Si uero sit talis ignorantia, que oīno sit inuoluntaria, siue qua est inuincibilis, siue quia est eius qd quis scire non tenetur, talis igno- rantia omnino excusat a peccato.
 AD PRIMVM ergo dicendum, quod nō oīs ignorantia causat inuoluntarium, sicut supra dictum est. unde non omnis ignorantia to- taliter excusat a peccato.
 AD SECUNDVM dicendum, quod inquantum remanet in ignorāte de uoluntario, intantum remanet de intentione peccati, & secundū hoc non erit per accidens peccatum.
 AD TERTIVM dicendum, quod si esset talis ignorantia q̄ totaliter vsum rōnis excluderet, oīno a p̄dō excusaret, sicut patet in furiosis, & amentib. non at̄ semper ignoran- tia causans p̄ctm̄ est talis, & iō nō semp̄ totaliter excusat a peccato.

ARTICVLVS IIII.

¶ *Utrum ignorantia diminuat peccatum.*

AD QVARTVM sic procedi- tur. Videtur, quod igno- rantia nō diminuat peccatū. Illud n.

quod non omne uolun- tarium specificat &c. Secundus est, quod quicquid est uoluntarium, cadit sub aliqua intentione. Et hoc supponitur in littera, & constat esse uerissimum: oportet namque omnia uoluntate emanans, ad finem aliquem fieri, cum finis sit obiectum uoluntatis, sed hoc non satisficit littera, quia expresse dicitur, quod quantum remanet de uoluntario, tantum de inten- tione peccati, & ideo non est per accidens. refert ergo littera ad idem, ad peccatum uoluntarium & intentum. Ad hoc dicitur, li- tera non dicit, quod quantum & tantum, sed in quantum & in- tantum. Inter quae est tanta differentia, quod prima uerba impor- tant primum sensum, secunda sunt cum secundo. Quod autem referantur ad idem, scilicet peccatum, uerissimum est, quia si in ignorā- te remanet uoluntarium peccati, oportet uoluntarie inesse con- uersionem ad aliquod dissonans legi aeternae, quod est habere intentionem peccati. Sed ex eo quod in tali materia, scilicet, pec- cati, quod sonat specificatum ab inuenio, sequitur, si est uolunta- rium, est intentum, non sequitur simpliciter, est uoluntarium: er- go intentum sunt enim multa in uno & eodem peccato uolun- taria mala, unum tamen intentum, unde est species, ut patet in procurado adulterii consensum. Est enim ibi in primis uerbo a lege Dei, Seratione, & statuo spiritualis mortis, & nocumenta peccatorum inferni, & appetitio delectabilis alieni. Et quamuis omnia sint uoluntaria, ab ultimo tantum, quod est per se inten- tum, actus specificantur, ita quod reliqua sub hac intentione concluduntur.

¶ *Super questionis 76. articulum quartum.*

¶ In articulo 4. in calce corporis articuli, dubium difficile occurrit de specie peccati, quod fit ex ignorantia, an scilicet sit eiusde- speciei, in qua esset si fieret scienter. Et ratio dubii, quia species peccati sumitur ex per se obiecto intento a peccante, ut in que- stio. 7. superius patet, sed ex ignorantia peccans non tendit per

¶ In eodem 3. art. in respon- sione ad secun- dum, dubium occur- rit, quia author in il- la responsione destrue- re uidetur doctrinā superius datā de spe- cificatione peccato- rum. Superius nan- que dictum est, quod ratio inuoluntarii non sufficit ad speci- em elandam, sed o- portet esse inretum; modo uero dicit, quod in ignorante quantum re- manet de uoluntario, tū remanet de inten- tione peccati, & pro- pterea non erit pec- catum p. accidens. Et loquatur author directe ad propositū de specificatione, pa- ter ex ipso argumen- to, cui per haec sola uerba satisfieri uult.
 ¶ Ad hoc dicitur, quod uerba littere posunt suscipi in duplici sen- su. Primus est, quod quicquid est uolun- tarium, est obiectū intentionis: & hic sensus est fallus, ut patet ex rationibus uoluntarii & inten- tionis. Intentio nan- que est finis, uolunta- rium autem est effe- ctus a uoluntate, non oportet autem, quod quicquid est a uolun- tate, sit finis eius: pro- pter quod superius dictum est, & bene, quod non omne uolun- tarium specificat &c. Secundus est, quod quicquid est uolun- tarium, cadit sub aliqua intentione. Et hoc supponitur in littera, & constat esse uerissimum: oportet namque omnia uoluntate emanans, ad finem aliquem fieri, cum finis sit obiectum uoluntatis, sed hoc non satisficit littera, quia expresse dicitur, quod quantum remanet de uoluntario, tantum de inten- tione peccati, & ideo non est per accidens. refert ergo littera ad idem, ad peccatum uoluntarium & intentum. Ad hoc dicitur, li- tera non dicit, quod quantum & tantum, sed in quantum & in- tantum. Inter quae est tanta differentia, quod prima uerba impor- tant primum sensum, secunda sunt cum secundo. Quod autem referantur ad idem, scilicet peccatum, uerissimum est, quia si in ignorā- te remanet uoluntarium peccati, oportet uoluntarie inesse con- uersionem ad aliquod dissonans legi aeternae, quod est habere intentionem peccati. Sed ex eo quod in tali materia, scilicet, pec- cati, quod sonat specificatum ab inuenio, sequitur, si est uolunta- rium, est intentum, non sequitur simpliciter, est uoluntarium: er- go intentum sunt enim multa in uno & eodem peccato uolun- taria mala, unum tamen intentum, unde est species, ut patet in procurado adulterii consensum. Est enim ibi in primis uerbo a lege Dei, Seratione, & statuo spiritualis mortis, & nocumenta peccatorum inferni, & appetitio delectabilis alieni. Et quamuis omnia sint uoluntaria, ab ultimo tantum, quod est per se inten- tum, actus specificantur, ita quod reliqua sub hac intentione concluduntur.

¶ 6. art. 8.

Sup. art. 7. locis ibidem annotat.

se in obiectum illius peccati, sed per accidens, ut in litera hac dicitur, ergo peccans ex ignorantia non peccat illa specie peccati, quia peccaret faciendo idem sciens.

In oppositum autem est, quia nihil est in genere, quod non est in aliqua eius specie: & propterea si peccans ex ignorantia non incurrit peccatum illius speciei, erit aliquod peccatum in nulla specie, non est enim maior ratio de una, quam de alia in reliquis speciebus.

Præterea, Paulus Apostolus ad Timotheum dicit, quod si ignorantia peccati, & tamen scietur se peccasse peccatis eiusdem speciei ac si scierit, dicens, quod sui blasphemus, & persecutor, & contumeliosus: distinguendo namque peccata, in illis speciebus peccasse se insinuat.

Ad evidentiam huius dubii, sciendum est, quod duplex est ignorantia voluntaria. Una privans usum rationis, ut ebrietas, & amentia, quando quis procurat amentiam. Altera privans sola scientia eius quod tenetur scire. Et hæc est duplex. Ignorantia iuris, siue universalis, siue particularis, ut quando quis nescit hunc actum esse peccatum. Et ignorantia facti, ut quando quis nescit sua negligentia hominem esse in loco quo proicit sagittam. Peccata autem facta ex ignorantia iuris sunt duplicia, quaedam secundum se mala, ut fornicatio, furtum, & similia, quaedam vero iuris positivi statuto mala, ut ieiunare tali die, & similia: Inchoando autem a peccatis que sunt secundum se mala, & sunt ex ignorantia iuris, dicendum est, quod sunt peccata eiusdem speciei, cuius essent si fierent a sciente. Et hoc est, quod sunt actus voluntarii in seipsis per se, & directe, non solum materialiter, sed formaliter secundum conversionem ad obiectum, quamvis secundum contrarietatem ad virtutem, indirecte & per accidens sint voluntarii. Gentiles namque nescientes simplicem fornicationem esse peccatum, voluntarie consentiebant in actum cognitionis mulieris non sive uxoris, unde sumitur fornicationis species: quamvis forte aliqui eorum si sciissent esse peccatum, non fecissent, & sic non directe & per se, sed per accidens in actum illum ex parte contrarietatis ad virtutem consentissent. Et hoc modo Paulus consentit in mortem Stephani consentiens Iesum Nazarenum, unde sumit peccatum speciem, quamvis non nisi per accidens consentit in contrarietatem illi actui intrinsicam, quam si cognovisset adesse, non consentisset actui, & simile est de aliis. Nec auctor est oppositus sibi ipsi, sed sunt verba sua formaliter intelligenda. Non enim dicit hic, quod non potest dici, quod voluntas peccantis ex ignorantia directe & per se feratur in speciem peccati, sed in peccatum. peccatum enim formaliter cum ex propria ratione exigit contrarietatem ad legem Dei, ut patet ex diffinitione Augustini: tunc tantum est directe & per se volitum, cum ipse actus contrarius est directe, & per se volitus, ita quod non sit per se volitus actus qui est contrarius, sed actus contrarius. Constat autem, quod inter fornicationem committentem ex ignorantia, quæ sit peccatum, & scienter, hæc est differentia, quod sciens voluntarie feratur in actum contrarium directe & per se: scit enim actum illum esse contrarium virtuti, & consequenter legi, & vitium illi. Ignorans autem voluntarie directe & per se feratur in actum, qui est contrarius, & per accidens in actum contrarium: & propterea in litera dicitur, quod per se feratur in peccatum; cum hoc enim constat, quod per se feratur in obiectum, unde peccatum sumit speciem, ut patet, species enim peccati non sumitur ex contrarietate ad nigrum, sed ex abundantia lucis in se. Et cum hæc legeris, adverte, quod non loquor de avertione, quæ sequitur peccati speciem, quoniam illa per accidens etiam scienter peccantibus est volita, sed contrarietate intrinseca ipsi peccato, quæ est actus contrarius virtuti. hæc enim a scienter peccante est directe & per se volita: ab ignorantem autem errante per accidens tripliciter. primo ex parte actus, quia est volita ad volitionem actus: secundo, ex parte ignorantie voluntarie, quia in ipsa volita sunt voliti omnes eius effectus, quorum unus est incurere in hoc contrarium: sicut necessario voluntarie, oculis velatis, nulli in sua causa quicquid male inde sequi natum est. unde si impingat in lævium aliquod voluntarie, impingit

Ca. i. a. med. tom. 5.

Art. 2.

Art. 3.

Art. 4.

Art. 5.

voluntate sua causa, scilicet velationis, vel velati ineffus. Tertio ex parte accidentalitatis in ipsa ignorantia, & hoc modo illos qui nesciunt se ignorare, qui si scirent se ignorantes, de operam ut scirent. in istis enim etiam ipsum ignorantia peccati est voluntarium per accidens, sicut accidit in Paulo Apostolo.

De peccatis autem que sunt ex voluntaria ignorantia, utante totaliter rationis, quæ peccata ebrietas, amentium, ebrietas, litera in presenti art. in responsione ad ultimum censens quod ignorantia privans usum rationis totaliter causa fati toto, consequenter videtur simpliciter ad secundum peccatum, dicitur peccatum ebrietas, peccatum peccatum, quod enim dicitur, non totaliter hinc: & rursum dicitur duo peccata esse ebrietas, homicidium sequens. Sunt ergo in propriis speciebus peccati, aut sunt peccata in nulla specie, quod est impossibile. Innet sequela, quia ex quo sunt distincta a specie sui cause, ebrietas, eo ipso quod sunt duo peccata, aut in propriis speciebus, aut in nulla erunt. Contra hoc autem est, quod actus sunt voluntarii, & consequenter nec morales humani, quæ sunt hominis.

In hac ambiguitate cavendum est ab utroque extremo, ut nec camus huiusmodi sequentia peccata esse genus moris, ut quæ videntur dicere, considerantes istos actus in seipsis, & proprie dicentes, quod huiusmodi ebrietas exculantur a toto quod ad ebrietas. Nec fatemur prædicta esse secundum se peccata, ut ex hoc forte acceptum est: sed dicamus esse circumstantias peccati, & pertinentes ad circumstantiam. Quid, significantem effectum, & propterea obseruandas in istis regulas datas de eorum tribu cumentis peccatorum superius in quæst. 20. artic. 4. & quæst. artic. 8. Et ratio est, quia hæc sunt voluntaria in suis tantummodis. Ex hoc namque quod sunt quodammodo voluntaria, est actus voluntarium in causa, est esse aliquo modo voluntarium in genere humanorum & moralium, & non exculantur a toto. Ex eo autem quod in suis causis non sunt secundum se peccata, sed a propriis speciebus distracta, circumstantia sunt peccatorum, quorum sunt effectus, & ad illorum peccatorum speciem dicant, in quibus sunt voluntaria & intentia.

Et ex hac parte sequitur ulterius, quod primum peccatum a ebrietas, plus minuat de secundo, puta homicidio, vel ebrietas Dei, quam sit gravitas primi. Si enim verbi gratia ebrietas tota sua latitudine ad plus esse gravitatis ut duo, & homicidium decem, ex hoc quod homicidium distrahatur a sua specie, consequenter distrahatur a sua gravitate: & quia reducitur ad peccatum ebrietas, reducitur quoque ad gravitatem eius, circumstantiate tamen. Et sic reducitur ad gravitatem non excedens duo, ac per hoc plus minuetur de propria gravitate homicidii ab ebrietas, quam sit gravitas ebrietas. Instatur enim de peccatis decem gravitatis ad gradus duos, longe plus diminuitur est, quam in duobus qui sunt gradus ebrietas. Attestatur autem dictis Augustini in libr. 22. contra Faustum dicens, quod culpandus est non quantum ille inestus, sed quantum certitas meruit: quoniam inestus non nisi in causa ebrietas, sed culpabilis esse ponit. Attestatur etiam auctor, dum respondet argumento, scilicet, Peccatum additum peccato facit magis, quia magis includit unitatem cum eo, quo facit magis, dicitur responsiones. Prima est, quod hæc propositio est impropria, quia, quia non semper peccatum additum peccato in unitate, sed quod facit unum cum eo, & dicit quod sufficit, quod illa propositio peccata, deinde quia potuisset quis dicere, quod illa propositio est vera in peccatis coactibus in unum, dat secundam responsionem, dicens, quod nec sic est vera, quia contingit primum peccatum plus minuire de secundo, quam sit gravitas primi, ut declaratum est: & inducit ad hoc quod inductum est de ebrietas & homicidio, ex hoc insinuans, quod putat ambo in unum peccatum coire, & secundum esse circumstantiam, effectum, scilicet primi. Consonatque hoc doctrinæ superius habita de specie peccatorum ex sine, seu obiecto intento. Quæ autem & in oppositum videntur auctoris verba, facile explanantur, nam quædam

homicidium sequens. Sunt ergo in propriis speciebus peccati, aut sunt peccata in nulla specie, quod est impossibile. Innet sequela, quia ex quo sunt distincta a specie sui cause, ebrietas, eo ipso quod sunt duo peccata, aut in propriis speciebus, aut in nulla erunt. Contra hoc autem est, quod actus sunt voluntarii, & consequenter nec morales humani, quæ sunt hominis.

In hac ambiguitate cavendum est ab utroque extremo, ut nec camus huiusmodi sequentia peccata esse genus moris, ut quæ videntur dicere, considerantes istos actus in seipsis, & proprie dicentes, quod huiusmodi ebrietas exculantur a toto quod ad ebrietas. Nec fatemur prædicta esse secundum se peccata, ut ex hoc forte acceptum est: sed dicamus esse circumstantias peccati, & pertinentes ad circumstantiam. Quid, significantem effectum, & propterea obseruandas in istis regulas datas de eorum tribu cumentis peccatorum superius in quæst. 20. artic. 4. & quæst. artic. 8. Et ratio est, quia hæc sunt voluntaria in suis tantummodis. Ex hoc namque quod sunt quodammodo voluntaria, est actus voluntarium in causa, est esse aliquo modo voluntarium in genere humanorum & moralium, & non exculantur a toto. Ex eo autem quod in suis causis non sunt secundum se peccata, sed a propriis speciebus distracta, circumstantia sunt peccatorum, quorum sunt effectus, & ad illorum peccatorum speciem dicant, in quibus sunt voluntaria & intentia.

Et ex hac parte sequitur ulterius, quod primum peccatum a ebrietas, plus minuat de secundo, puta homicidio, vel ebrietas Dei, quam sit gravitas primi. Si enim verbi gratia ebrietas tota sua latitudine ad plus esse gravitatis ut duo, & homicidium decem, ex hoc quod homicidium distrahatur a sua specie, consequenter distrahatur a sua gravitate: & quia reducitur ad peccatum ebrietas, reducitur quoque ad gravitatem eius, circumstantiate tamen. Et sic reducitur ad gravitatem non excedens duo, ac per hoc plus minuetur de propria gravitate homicidii ab ebrietas, quam sit gravitas ebrietas. Instatur enim de peccatis decem gravitatis ad gradus duos, longe plus diminuitur est, quam in duobus qui sunt gradus ebrietas. Attestatur autem dictis Augustini in libr. 22. contra Faustum dicens, quod culpandus est non quantum ille inestus, sed quantum certitas meruit: quoniam inestus non nisi in causa ebrietas, sed culpabilis esse ponit. Attestatur etiam auctor, dum respondet argumento, scilicet, Peccatum additum peccato facit magis, quia magis includit unitatem cum eo, quo facit magis, dicitur responsiones. Prima est, quod hæc propositio est impropria, quia, quia non semper peccatum additum peccato in unitate, sed quod facit unum cum eo, & dicit quod sufficit, quod illa propositio peccata, deinde quia potuisset quis dicere, quod illa propositio est vera in peccatis coactibus in unum, dat secundam responsionem, dicens, quod nec sic est vera, quia contingit primum peccatum plus minuire de secundo, quam sit gravitas primi, ut declaratum est: & inducit ad hoc quod inductum est de ebrietas & homicidio, ex hoc insinuans, quod putat ambo in unum peccatum coire, & secundum esse circumstantiam, effectum, scilicet primi. Consonatque hoc doctrinæ superius habita de specie peccatorum ex sine, seu obiecto intento. Quæ autem & in oppositum videntur auctoris verba, facile explanantur, nam quædam

homicidium sequens. Sunt ergo in propriis speciebus peccati, aut sunt peccata in nulla specie, quod est impossibile. Innet sequela, quia ex quo sunt distincta a specie sui cause, ebrietas, eo ipso quod sunt duo peccata, aut in propriis speciebus, aut in nulla erunt. Contra hoc autem est, quod actus sunt voluntarii, & consequenter nec morales humani, quæ sunt hominis.

In hac ambiguitate cavendum est ab utroque extremo, ut nec camus huiusmodi sequentia peccata esse genus moris, ut quæ videntur dicere, considerantes istos actus in seipsis, & proprie dicentes, quod huiusmodi ebrietas exculantur a toto quod ad ebrietas. Nec fatemur prædicta esse secundum se peccata, ut ex hoc forte acceptum est: sed dicamus esse circumstantias peccati, & pertinentes ad circumstantiam. Quid, significantem effectum, & propterea obseruandas in istis regulas datas de eorum tribu cumentis peccatorum superius in quæst. 20. artic. 4. & quæst. artic. 8. Et ratio est, quia hæc sunt voluntaria in suis tantummodis. Ex hoc namque quod sunt quodammodo voluntaria, est actus voluntarium in causa, est esse aliquo modo voluntarium in genere humanorum & moralium, & non exculantur a toto. Ex eo autem quod in suis causis non sunt secundum se peccata, sed a propriis speciebus distracta, circumstantia sunt peccatorum, quorum sunt effectus, & ad illorum peccatorum speciem dicant, in quibus sunt voluntaria & intentia.

Et ex hac parte sequitur ulterius, quod primum peccatum a ebrietas, plus minuat de secundo, puta homicidio, vel ebrietas Dei, quam sit gravitas primi. Si enim verbi gratia ebrietas tota sua latitudine ad plus esse gravitatis ut duo, & homicidium decem, ex hoc quod homicidium distrahatur a sua specie, consequenter distrahatur a sua gravitate: & quia reducitur ad peccatum ebrietas, reducitur quoque ad gravitatem eius, circumstantiate tamen. Et sic reducitur ad gravitatem non excedens duo, ac per hoc plus minuetur de propria gravitate homicidii ab ebrietas, quam sit gravitas ebrietas. Instatur enim de peccatis decem gravitatis ad gradus duos, longe plus diminuitur est, quam in duobus qui sunt gradus ebrietas. Attestatur autem dictis Augustini in libr. 22. contra Faustum dicens, quod culpandus est non quantum ille inestus, sed quantum certitas meruit: quoniam inestus non nisi in causa ebrietas, sed culpabilis esse ponit. Attestatur etiam auctor, dum respondet argumento, scilicet, Peccatum additum peccato facit magis, quia magis includit unitatem cum eo, quo facit magis, dicitur responsiones. Prima est, quod hæc propositio est impropria, quia, quia non semper peccatum additum peccato in unitate, sed quod facit unum cum eo, & dicit quod sufficit, quod illa propositio peccata, deinde quia potuisset quis dicere, quod illa propositio est vera in peccatis coactibus in unum, dat secundam responsionem, dicens, quod nec sic est vera, quia contingit primum peccatum plus minuire de secundo, quam sit gravitas primi, ut declaratum est: & inducit ad hoc quod inductum est de ebrietas & homicidio, ex hoc insinuans, quod putat ambo in unum peccatum coire, & secundum esse circumstantiam, effectum, scilicet primi. Consonatque hoc doctrinæ superius habita de specie peccatorum ex sine, seu obiecto intento. Quæ autem & in oppositum videntur auctoris verba, facile explanantur, nam quædam

precedenti articulo dictum est, quod ignorantia tollens totaliter...

ignorans feci. ergo ignorantia diminuit, uel alleuiat peccatum.

RESPON. Dicendum, quod quia omne peccatum est uoluntarium, intantum ignorantia potest...

quod quæ secundum se sunt peccata, uoluntari rationem induunt etiam causata ab huiusmodi ignorantia...

De peccatis uero quæ sunt ex culpabili propter negligentiam ignorantia facti, ut cum uacans uenationi sagittat hominem...

quæ tamen non sunt uoluntaria in seipsis, non sunt per se intentata, ac per hoc non sunt secundum se peccata, nec ut actus elicitus...

Secundo, quia oportet saluare illam regulam. Circumstantia faciens actum de non malo malum, dat speciem...

Intelligenda sunt ergo quæ dicuntur de ignoto, quod scilicet non specificat quod ad reposita per se in specie: secus autem est de reductiue ad speciem pertinentibus...

In eodem quarto articulo in responsione ad primum nota, quod hæc responsio exponitur inferius in quæstio. 78. ar. 1. ad primum...

Secunda, quæ scitur indiuiduum actus, & temporis eius scilicet hoc nunc esse malum.

Tertia,

A est, ut lex non solum genus, sed speciem actibus huiusmodi præbeat...

minuit, sed omnino aufert. Ignorantia uero quæ non est causa peccati, sed concomitanter se habet ad peccatum, nec minuit peccatum, nec auget. Illa igitur sola ignorantia potest peccatum minuire, quæ est causa peccati, & tamen totaliter a peccato non excusat. Contingit autem quandoque, quod talis ignorantia directe, & per se est uoluntaria, sicut cum aliquis sua sponte nescit aliquid, ut liberius peccet, & talis ignorantia...

secundum se malis scitum est id, unde species peccati sumitur, quia est obiectum secundum se dissonans rationi: uelatum autem est ipsa dissonantia, ut patet ex dictis. In istis autem non secundum se malis scitum, nihil claudit unde species peccati, immo nec genus moris sumitur, ut patet in comedente bis in diebus ieiunij ex ignorantia iuris: scitum enim ab hoc non est bina comestio carni...

Secundo, quia oportet saluare illam regulam. Circumstantia faciens actum de non malo malum, dat speciem. cum enim non appareat aliqua vitij species in tali bina comestione, & similibus, & sola circumstantia determinat temperantia a iure in unica comestione tali die, reddat hunc actum malum, consequens est, ut ad ipsam intemperantiam specie talis transgressio reducat, cuius oppositum ex præcedentibus sequebatur. Unde dicendum, est, quod licet actus isti ex ignorantia causati non sint per se in talibus speciebus propter rationes allatas, reductiue tamē sunt in eisdem speciebus, in quibus essent commissi a sciente: & ratio est, quia uelamen ignorantie legis, quam tenetur nunc, hic, iste scire, quia uoluntarium est, impeditur a locando ignotum illud extra uoluntarium & intentum, & uoluntas ueluti actus reducit actum ad naturam sue speciei, sicut etiam facit uoluntarium uelamen ignorantie facti. Propter quod sicut in credente occidere ceruum, & occidere hominem ex ignorantia culpabili, actus occisionis redit ad naturam sue speciei, & est homicidium: ita in comedente bis ex culpabili ignorantia legis in die ieiunij, actus comestionis redit ad naturam sue speciei, & est intemperantia. Intelligenda sunt ergo quæ dicuntur de ignoto, quod scilicet non specificat quod ad reposita per se in specie: secus autem est de reductiue ad speciem pertinentibus. & sic omnia consonant. Et habes ex hoc solutionem dubij relicti in quæstio. 72. articulo 9. & resolutionem simpliciter duorum ultimo tractatorum nunc, quod scilicet facta peccata ex ignorantia facti culpabiliter, siue sint secundum se mala, siue non, redeunt ad naturam sue speciei, quando culpa impedit uelamen ignorantie a locando actum extra intentum. Dico autem hoc, quia tam leuis posset esse culpa negligentie, ut non reduceret actum ad propriam speciem saltem perfecte, ut patet in eo qui ex leuissima culpa negligentie, in discernendo uina ignoranter inebriatur: non enim redit tunc ebrietas in naturam sue speciei perfecte, & scito quod in hac difficultate multo tempore fui non resolutus: & ideo uage scripsi, sed nolui mutare iam scripta propter exercitium.

In eodem quarto articulo in responsione ad primum nota, quod hæc responsio exponitur inferius in quæstio. 78. ar. 1. ad primum, ubi distinguitur triplex ignorantia ex parte rei scite secundum triplicem scientiam, prima est, quæ scitur indiuiduum actus esse malum, puta, hanc acceptationem rei alienæ esse malum.

Secunda, quæ scitur indiuiduum actus, & temporis eius scilicet hoc nunc esse malum.

Tertia,

quæ scitur quod sit malum, puta, quod sit malum comedere bis in diebus ieiunij.

quæ scitur quod sit malum, puta, quod sit malum comedere bis in diebus ieiunij.

quæ scitur quod sit malum, puta, quod sit malum comedere bis in diebus ieiunij.

quæ scitur quod sit malum, puta, quod sit malum comedere bis in diebus ieiunij.

quæ scitur quod sit malum, puta, quod sit malum comedere bis in diebus ieiunij.

quæ scitur quod sit malum, puta, quod sit malum comedere bis in diebus ieiunij.

quæ scitur quod sit malum, puta, quod sit malum comedere bis in diebus ieiunij.

quæ scitur quod sit malum, puta, quod sit malum comedere bis in diebus ieiunij.

quæ scitur quod sit malum, puta, quod sit malum comedere bis in diebus ieiunij.

inest. a, & hoc...

antia peccati...

peccati am...

hinc et uol...

ignorantia p...

re, in ebrio dno peccata inuenit, scilicet ebrietatem, & peccatum sequens, intelligendum est secundum subiectam materiam id est, secundum se duo peccata, non quod in hoc retineat dualitatem, sed alterum transit in circumstantiam primi. Cogitur autem in hac materia his uocabulis uti, ut ostendamus quod quæ secundum se sunt peccata, uoluntari rationem induunt etiam causata ab huiusmodi ignorantia peccato, & comparatione utriusque peccati adiuuimus. Comparatio enim distinctionem extremorum exigit, loquentes ut multi, intelligentes ut sapientes.

De peccatis uero quæ sunt ex culpabili propter negligentiam ignorantia facti, ut cum uacans uenationi sagittat hominem...

quæ tamen non sunt uoluntaria in seipsis, non sunt per se intentata, ac per hoc non sunt secundum se peccata, nec ut actus elicitus...

Secundo, quia oportet saluare illam regulam. Circumstantia faciens actum de non malo malum, dat speciem...

Intelligenda sunt ergo quæ dicuntur de ignoto, quod scilicet non specificat quod ad reposita per se in specie: secus autem est de reductiue ad speciem pertinentibus...

In eodem quarto articulo in responsione ad primum nota, quod hæc responsio exponitur inferius in quæstio. 78. ar. 1. ad primum...

Secunda, quæ scitur indiuiduum actus, & temporis eius scilicet hoc nunc esse malum.

Tertia,

quæ scitur quod sit malum, puta, quod sit malum comedere bis in diebus ieiunij.

quæ scitur quod sit malum, puta, quod sit malum comedere bis in diebus ieiunij.

quæ scitur quod sit malum, puta, quod sit malum comedere bis in diebus ieiunij.

quæ scitur quod sit malum, puta, quod sit malum comedere bis in diebus ieiunij.

quæ scitur quod sit malum, puta, quod sit malum comedere bis in diebus ieiunij.

quæ scitur quod sit malum, puta, quod sit malum comedere bis in diebus ieiunij.

quæ scitur quod sit malum, puta, quod sit malum comedere bis in diebus ieiunij.

quæ scitur quod sit malum, puta, quod sit malum comedere bis in diebus ieiunij.

quæ scitur quod sit malum, puta, quod sit malum comedere bis in diebus ieiunij.

quæ scitur quod sit malum, puta, quod sit malum comedere bis in diebus ieiunij.

quæ scitur quod sit malum, puta, quod sit malum comedere bis in diebus ieiunij.

quæ scitur quod sit malum, puta, quod sit malum comedere bis in diebus ieiunij.

quæ scitur quod sit malum, puta, quod sit malum comedere bis in diebus ieiunij.

quæ scitur quod sit malum, puta, quod sit malum comedere bis in diebus ieiunij.

quæ scitur quod sit malum, puta, quod sit malum comedere bis in diebus ieiunij.

quæ scitur quod sit malum, puta, quod sit malum comedere bis in diebus ieiunij.

quæ scitur quod sit malum, puta, quod sit malum comedere bis in diebus ieiunij.

quæ scitur quod sit malum, puta, quod sit malum comedere bis in diebus ieiunij.

quæ scitur quod sit malum, puta, quod sit malum comedere bis in diebus ieiunij.

quæ scitur quod sit malum, puta, quod sit malum comedere bis in diebus ieiunij.

quæ scitur quod sit malum, puta, quod sit malum comedere bis in diebus ieiunij.

quæ scitur quod sit malum, puta, quod sit malum comedere bis in diebus ieiunij.

